

BOSHLANG‘ICH SINFLARDA TABIIY FANLAR DARSLARINI TASHKILLASHDA ZAMONAVIY RAQAMLI DIDAKTIK YONDASHUVLAR

Shodiyeva Iroda Saidaxmadovna

Farg‘ona viloyati Yozyovon tumani 12-maktab boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi Xalq maorifi
a‘lochisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10982269>

Annottasiya. Bu maqolada boshlang‘ich sinflarda tabiiy fanlar darslarini tashkillashda zamonaviy yondashuvlar haqida fikr yuritilgan. Dars mashg‘ulotlarini tashkillash, o‘quvchilarni mashg‘ulotlarga qiziqtirishda foydalaniladigan o‘yinlar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: Tabiiy fanlarni o‘qitishda zamonaviy yondashuvlar, Sinf qutisi metodi, Savdogar, Xarita o‘yinlari, Amaliy ish

O‘zbekiston ta‘lim tizimida ham 2021-2022 o‘quv yilidan boshlab 1-6- sinflarda tabiiy fanlarni o‘zida jamlagan tabiiy (Science) fanlar joriy etildi. Tabiiy (Science) fanlarning afzalliklari va ahamiyati shundan iboratki, fan orqali o‘quvchi olamning yaxlit, ajralmas, bir butunligini anglaydi, ilmiy dunyoqarashi shaklanadi, tadqiqotchilik ko‘nikmalari rivojlanadi. Natijada TIMSS xalqaro tadqiqotlarda muvafaqqiyatli ishtirok etish imkoniyati kengayadi.

Tabiiy fanlar ham asosiy fanlar sirasiga kiradi. Shuning uchun, darslarni qiziqarli va maroqli tashkil etish pedagoglarning oldida turgan muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Xo‘sh, darslarni tashkillashda qanday zamonaviy metodlardan foydalanish mumkin? Ushbu maqolada darslarimda foydalnib kelayotgan metodlardan namunalar keltirib o‘tmoqchiman.

Sinf qutisi o‘yini

O‘yin texnologiyasi: Sinf o‘quvchilarini dars mashg‘ulotlariga tayyorlash uchun, ushbu o‘yinni tashkillaymiz. Xonada quticha tashkillanadi. O‘quvchilar o‘zlarining bilim olishiga xalaqit beradigan, yomon odatlarini qog‘ozga yozib, qutichaga tashlaydilar. Ya‘ni, yomon odatlaridan voz kechadilar. O‘yin jarayonida o‘quvchilar o‘zlarining yomon odatlarini tan olishadi. Yaxshi va yomon odatlarni ajrata olishni o‘rganadilar.

Ushbu o‘yindan darsni tashkillash jarayonida foydalanish maqsadga muvofiqdir. Bu jarayon o‘quvchilarga psixologik ta‘sir qiladi va darsda faol ishtirok etishlariga sabab bo‘la oladi. Nima yaxshi-yu, nima yomonligini anglab yetadilar.

Savdogar o‘yini

O‘yin texnologiyasi: Bir o‘quvchi do‘konda «Savdogar», qolgan 4 nafar o‘quvchi «Xaridor» vazifasini bajaradilar. Do‘konda har bir mahsulotga rebuslar yozib qo‘yilgan bo‘ladi. Mahsulot olmoqchi bo‘lgan «Xaridor» rebusni javobini topib, shundan so‘ng pulini to‘lab mahsulotni olishi mumkin bo‘ladi. Masalan, quyidagi rebuslar mahsulotlarga yopishtirib qo‘yilgan. Rebuslarni javobini topish uchun mantiqiy fikrlash talab qilinadi.

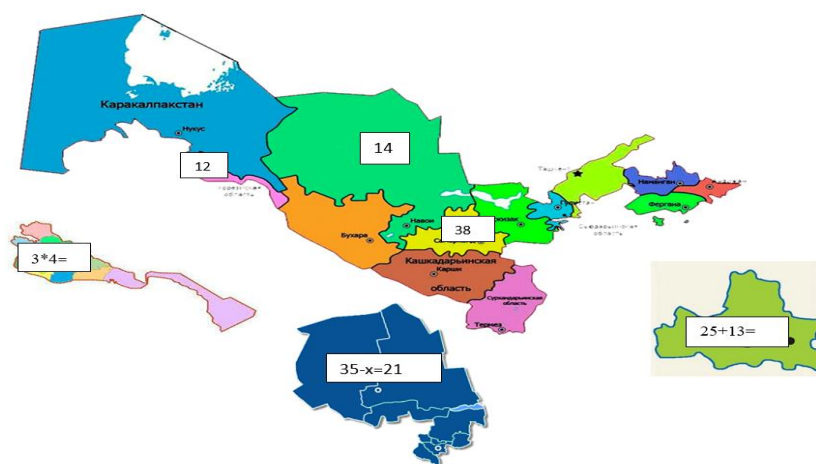

1-rebusning javobi: KOINOT. Koptok so‘zidagi **ko-** bo‘g‘iniga **-in** va **-ot** bo‘g‘inlari qo‘shilib, **ko+in+ot** so‘zi hosil bo‘ladi. 2-rebusning javobi: YULDUZ. Yo‘l so‘zidagi **o‘** harfini **u** harfini qo‘yamiz va qunduz so‘zidagi **-duz** bo‘g‘inini olamiz. **Yul + duz** so‘zi hosil bo‘ladi.

Bu o‘yinda o‘quvchilarni guruhlariga bo‘lib olib, musobaqa shaklida olib borish maqsadga muvofiqdir. Qaysi guruh vakillari ko‘p rebus yechib, ko‘p mahsulot olgan bo‘lsa, o‘sha guruh g‘olib bo‘ladi. Afzalligi, 1-4-sinf o‘quvchilari uchun ham foydalanish qulay. O‘quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradi. Darsning tashkiliy qismida, o‘tilganlarni so‘rash vaqtida foydalanish mumkin. Rebuslarni esa, mavzuga moslab tuzish lozim.

Xarita o‘yini

O‘yin texnologiyasi: Sinf o‘quvchilari guruhlariga bo‘linadilar. Har bir guruh uchun O‘zbekiston xaritasi va viloyatlarning xaritasi rasmi tarqatiladi. Viloyatlarni o‘z o‘rniga qo‘yib chiqish topshirig‘i beriladi. Viloyatlarning xartasiga matematik amallar yozilgan bo‘ladi. Amallarni to‘g‘ri bajarsa, viloyatlarning o‘rnini topish oson bo‘ladi. Qaysi guruh o‘quvchilari birinchi bo‘lib viloyatlarning joylashuvini to‘g‘ri bajarsa, g‘oliblikni qo‘lga kiritadilar.

Bu o‘yinni o‘ynash orqali O‘zbekiston xaritasi bilan yaqindan tanishadilar. Nechta viloyat borligini, ularning geografik joylashuvini va maydoni katta-kichikligini bilib oladilar. Guruh bo‘lib ishlaganda esa, o‘quvchilar o‘zaro bir-birlarini fikrlarini hurmat qilishni o‘rganadilar. Afzalligi, 1-4-sinf o‘quvchilari uchun foydalanish mumkin. Darsning tashkiliy qismida, dam olish daqiqasi paytida foydalanish maqsadfa muvofiq bo‘ladi. Bu o‘yin o‘quvchilarning aqlni charxlab, erkin fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Amaliy ish: O‘zimiz bajaramiz

Ishning tartibi: Maktab hovlisidan ekin ekish uchun qulay joy tanlanadi. Maxsus yerni yumshatib, unga turli xil urug‘ladi ekiladi va nazorat qilinadi.

Kerakli asboblari: Belkurak, ketmon, xaskash, suv purkagich, urug‘ solingan plastik idish va urug‘lar.

Ishning borishi: Ekin ekish uchun avval belkurak va ketmonda yerni yumshatish lozim. Yerni yumshatib olib, unga yaxshi ishlov beriladi. Ishlov berilgan yerga bir qismiga bug‘doy, bir qismiga loviya ekamiz. Suvga bug‘doy va loviya urug‘larini solib, saralarini ajratib olamiz. Ehtiyotkorlik bilan ishlov berilgan yerga qo‘yib, ustiga tuproq tortamiz va xaskash bilan ustini tekislab qo‘yamiz. Urug‘lar tuproq bilan yaxshilab aralashadi. Suv purkagich yordamida suv sepiladi. Ekin maydoni nazorat qilib turiladi va kundalik daftarga yozib boriladi. Yer usti qurib qolsa, unga suv purkab turiladi. Unib chiqqan o‘simliklarning

farqini solishtirib kuzatuv natijalarini qayd etib boriladi. Bu amaliy ish bahor faslida bajariladi.

Bunday amaliy ishni 3-4-sinf o‘quvchilar bajargan ma’qul hisoblanadi. O‘quvchilarda amaliy ishlarni bajarish orqali mehnatsevarlik qobiliyatlari rivojlanadi. Dehqonchilik bilan qo‘shimcha daromad topishga qiziqish uyg‘onadi. Oilasi uchun tabiiy toza mahsulot yetishtirishni o‘rganadi. Bu esa turmush tarzini yaxshilashga xizmat qiladi.

Tabiiy fanlar - insonni, koinotni, shuningdek butun atrof-muhitni: tuproqni, atmosferani, barcha jonli va jonsiz jismlarni tashkil etuvchi moddalar va ularning o‘rganadigan fanlardir. Tabiatda ro‘y berayotgan hodisa va jarayonlar, insoniyatning tabiatga bo‘lgan salbiy va ijobiy ta’sirlarini ham ochishga yordam beradi. Shuning uchun tabiiy fanlar darslariga puxta tayyorgarlik ko‘rish lozim. Har bir darsni san’at asari darajasida tashkillash pedagoglardan mahoratni talab qiladi. Har bir darsda yangidan yangi zamonaviy metodlardan foydalanib, o‘quvchilarni puxta bilim olishiga zamin yaratish vazifamizdir. Boshlag‘ich sinfda olingan bilimlar poydevor hisoblanadi. Poydevor mustahkam bo‘lsa, imorat shunchalik chidamli bo‘ladi. Shunday ekan, har bir darsga kreativ yondashuv bilan tayyorgarlik ko‘rishni o‘z oldimizga maqsad qilib olishimiz lozim.

REFERENCES

1. Tabiiy fanlar ish dafatari 3-sinf. Toshkent-2023
2. Tabiiy fanlar darslik 3-sinf. Toshkent-2023
3. RTM konferensiya materiallari 2022-yil